

Obsah

ÚVOD	17
VÝCHOZÍ SITUACE	23
KOŘENY ČESKÉ PROTEKTORÁTNÍ KULTURY	23
Němci v Československu	26
POLITICKÉ A KULTURNÍ SOUVISLOSTI	32
DEFENZIVNÍ FÁZE	32
Druhá republika a strategie ochrany českého prostoru	32
Okupace a její důsledky	36
Jazyková otázka v protektorátu	39
Kulturní rada Národního souručenství	45
Ilegální periodika a literatura	47
Vlna spontánních demonstrací	49
Symbolický návrat „krále českých básníků“	49
Národní poutě	51
Vyhlášení války a první represe	52
ADAPTAČNÍ FÁZE	54
Mezi rezistencí a kolaborací	54
Kontrola médií	55
Literární skupina Aktivisté	57
Regulace a centralizace českého literárního prostoru	59
Organizační podřízení české kultury německým zájmům	61
Národní literární ceny jako vyjádření hodnotového posunu	63
Proměny knižního trhu a nakladatelské produkce	64
Překlady z německé literatury	70
Oslava dobré české knihy	70
Proti literárnímu braku	76
Září 1940: cesta českých kulturních pracovníků do Německa a Holandska	77
Zjinoťajnění každodennosti	82
Pověsti a fámy	83
Pérák a další fantomové	85
Protektorátní anekdoty	86
OTEVŘENĚ REPRESIVNÍ FÁZE	88
Nástup Reinharda Heydricha	88
Propagandistické akce a výstavy	90
Správní reforma a zřízení Ministerstva lidové osvěty	91
Evidence českých spisovatelů	92

Národní revoluční výbor inteligence a jeho literární část — 99
 Heydrichiáda a její důsledky — 100
 Moravcova vize české literatury — 103
 Ekonomický status spisovatele — 104
 Svatováclavský kult — 106

TOTÁLNÍ VÁLKA — 109

Proměna válečné situace — 109
 Nové propagandistické organizace — 111
 Proměny knižní produkce — 113
 Spisovatelé a totální nasazení — 115
 Na cestě k osvobození — 116
 František Sekanina: protektorát jako osud — 119

ČESKÁ LITERATURA V PODZEMÍ — 122

Ilegální knižní produkce — 122
 Časopisecké iniciativy na hraně legality — 124
 Literatura uvězněných — 126
 Slovesná tvorba ve vězeních a koncentračních táborech — 127
 Literární život v Terezíně — 130
 Prózy, dopisy a deníky vězněných — 132
 „Nakladatelské“ aktivity a tvorba českých vězeňkyň v Ravensbrücku — 134

ČESKÁ LITERATURA V EXILU — 140

DIVADELNÍ ŽIVOT A LITERATURA — 147

Po Mnichovu — 147
 Omezení a proměny divadelní sítě — 149
 Divadelníci jako oběti mocenského násilí — 150
 Oběti říšské a protektorátní přízně — 152
 Divadelní provoz — 154
 Cenzura — 156
 Podoby a úskalí protektorátní dramaturgie — 157
 Režiséři — 159
 České divadlo v Terezíně — 162
 Divadlo v exilu — 163

NĚMECKÝ LITERÁRNÍ ŽIVOT A DIVADELNÍ PROVOZ — 165

Připojení k Říši a jeho důsledky — 165
 Státní podpora angažovaných tvůrců — 167
 Německá periodika — 170
 Německá nakladatelství — 171
 Překlady z češtiny — 174
 Německé divadlo v Sudetech a protektorátu — 175
 Dílčí podoby divadelní expanze — 176
 Repertoár — 179
 Proti proudu: „jiné“ pojetí německo-českých vztahů — 180
 Německo-české kulturní kontakty v exilu — 181

MYŠLENÍ O LITERATUŘE — 183

ČASOPISY A KULTURNÍ PUBLICISTIKA — 183

- Literární periodika a přelom mezi první a druhou republikou — 184
- Restrikce po okupaci — 188
- V dalších letech — 191
- Za Heydricha a heydrichiády — 194
- Periodika v mezích povoleného — 197
- Obnovení *Přítomnosti* — 201

PERIODIKA PRO DĚTI, MLÁDEŽ A PEDAGOGY — 202

- Regulace a likvidace stávajících periodik — 203
- Nově založená periodika — 205

LITERÁRNÍ VĚDA — 206

- Germanizace vysokých škol a vědeckého prostoru — 206
- Výchozí situace české literární vědy — 210
- Organizace protektorátního literárněvědného výzkumu — 212
- Reflexe dějin národní literatury a divadla — 214
- Mezi minulostí, přítomností a projektovanou budoucností — 220
- Regionální a nadnárodní rozměr české kultury — 223
- Metodologický impulz pražské strukturalistické školy — 224
- Reflexe proměn divadla a zrození strukturalistické teatrologie — 227
- Přístupy sociologické — 231

LITERÁRNÍ VÝCHOVA — 233

- Výchozí stav — 233
- Po okupaci — 235
- Libri prohibiti — 239
- Konec výchovy utvářející nevyhovující názor — 240
- Nová čítanka* — 243

POEZIE — 246

PROMĚNA KOMUNIKAČNÍ SITUACE A BÁSNICKÝCH POETIK — 246

PŘEDZVĚST: VE SLUŽBÁCH OHROŽENÉHO NÁRODA — 249

- Lyrická mobilizace a následné zklamání — 249
- Knižně vydané odezvy a výzvy — 252
- Hranice publikovatelného — 254

PO OKUPACI: VÝCHODISKA, PROJEKTY A PROGRAMNÍ VYSTOUPENÍ — 257

- Návrat ke kořenům — 258
- Rok 1940: hledání názorových či generačních průsečíků — 263
- Hledání mladé generace: *Noc a Jarní almanach básnický 1940* — 267

RŮZNORODOST I PODOBNOST INDIVIDUÁLNÍCH POETIK — 274

- Rezonance avantgardy — 274
- Josef Palivec: *Síta* — 283
- Pod korouhví víry — 286
- Poezie hledající obrodu v rodu, vesnici a přírodním koloběhu — 290

Mezi proudy — 292
 Hrubín očima kritiky — 295
 Na okraji básnické produkce — 297
 Jaroslav Kolman Cassius: *Koně v noci* — 298

NASTUPUJÍCÍ A DEBUTUJÍCÍ GENERACE — 301
 Pokračovat v duchovní tradici — 301
 Člověk nahý, tvořící ideologiím navzdory — 302
 Osobitost Ortenovy poetiky — 306
 Město, v němž žijeme: zrod Skupiny 42 — 308
 Ivan Blatný: *Tento večer* — 314
 Skrytá avantgarda — 316

PRÓZA — 324

PROMĚNA SOCIÁLNÍHO KONTEXTU A JEJÍ DŮSLEDKY — 324
 VÝCHOZÍ TENDENCE — 326
 OBRAT K PSYCHOLOGICKÉMU ROZMĚRU LIDSKÉ EXISTENCE — 328
 Souboj dobra se zlem — 328
 Příběhy výjimečných lidí — 330
 Trpící duše v dílech autorů nejmladší generace — 331
 Lidská psychika v síti milostných a rodinných vztahů — 333

PŘÍBĚHY MÍSTA A ČASU — 335
 V hlavní roli maloměsto — 336
 Matička Praha — 337
 Romány o zklamaných nadějích — 338
 Prozaické experimenty Milady Součkové — 340
 Češi ve světě — 346
 Bassův *Cirkus Humberto*: „Vždyť jsi Čech“ — 347

HISTORICKÁ PRÓZA — 352
 Literární vyrovnávání se s minulostí i přítomností — 353
 Pokus o kolektivní literární zpracování českých dějin: Vladislav Vančura — 354
 Pohledem věků a generací — 357
 Románové biografie slavných — 358
Největší z pierotů jako příležitost pro demonstraci literárních hodnot — 360
 Lidé v dějinách — 364
Kámen a boleť a vnitřní diference katolických intelektuálů — 369
 Minulost jako prostor pro poutavé příběhy — 373

VENKOV A NÁVRAT K PŮDĚ JAKO JISTOTA — 375
 Ve znamení ruralismu — 376
 Budovatelský optimismus a venkov — 380
 Regionální próza — 381
 Prózy etické a existenciální orientace — 385
 Baladicky laděné prózy — 389

PRÓZY S TEMATIKOU PRÁCE — 390
 Pokus o protektorátní aktivistickou literaturu: sborník *Prameny víry* — 396

HUMORISTICKÁ PRÓZA ———	399
Smíchem proti době ———	400
Humoristická folklorní vyprávění ———	405
MEZI BELETRIÍ A FAKTOGRAFIÍ ———	408
DRAMA ———	410
PŘEDZVĚST: PROMĚNA POLITICKÉHO IDEÁLU ———	410
Drama jako výzva ke změně hodnot: Vilém Werner a jeho <i>Noví lidé</i> ———	412
TRANSFORMACE KOMUNIKAČNÍ SITUACE ———	414
Dvojitá tabuizace ———	416
Nový úkol pro dramatiky... ———	418
... a jeho praktické naplnění ———	421
MEZI TRADIČNÍM DRAMATEM A DOBOVÝMI IMPERATIVY ———	423
Převaha konverzační dramatiky ———	423
Drama ze současnosti jako prostor pro jinotaj ———	426
Hry o požáru a ženách, které vzdorují: <i>Hra na schovávanou, Červený mlýn, Zámek Miyajima</i> ———	429
Umění jako substituce společenského tématu ———	433
AVANTGARDNÍ HLEDÁNÍ JINÉHO DIVADLA A DRAMATICKÉHO TEXTU ———	436
<i>Manon Lescaut</i> : časová krása Francie, poezie a češtiny ———	443
Dramatizace a adaptace v kontextu tradiční dramatiky ———	448
Větrník na cestě od avantgardních postulátů k osobitému dramatickému výrazu ———	453
NĚKDE JINDE, NĚKDY JINDY ———	456
Výpravy do pohádek a jiných světů ———	456
Výpravy do minulosti: lidé, osobnosti, vůdci, dějiny ———	459
Zavřelovi <i>Polobozi</i> v protektorátních souvislostech: <i>Caesar, Kristus, Hus, Valdštýn a Napoleon</i> ———	462
Historické drama jako prostor pro alegorii ———	467
O moru a naději: Hlávkův <i>Kavalír Páně</i> a Renčova <i>Barbora Celská</i> ———	469
HRY ZA PROTEKTORÁTU NEUVEDENÉ ———	477
FAKTOGRAFICKÁ LITERATURA ———	479
Zápas o národ a výklad českých dějin ———	480
Publicistika a kult rodné země ———	482
Lidová kultura a folklorismus ———	484
Biografie, memoáry a korespondence ———	485
Nepolitická publicistika ———	486
Aktivistická publicistika ———	487
Emanuel Moravec jako publicista ———	490
Antisemitismus a protibolševická literatura ———	491
Propagandistické reportáže z novinářských zájezdů ———	493
Cestopisy ———	494

LITERATURA PRO DĚTI A MLÁDEŽ — 498

BOJ O KRÁSNOU KNIHU PRO MLÁDEŽ — 498

POHÁDKA — 501

Hledání jiné tradice — 503

Za novou pohádkou — 504

Pohádka jako příležitost ke svěbytné literární hře — 506

V pohádkovém světě zvířat či hmyzu — 507

Pohádky moderní doby — 507

POEZIE — 508

PŘÍBĚHOVÁ PRÓZA — 511

Převyprávění starých literárních látek — 511

Na pozadí české historie — 513

Ze života současných dětí — 516

Dívčí četba — 518

Chlapecká četba — 521

Pevnina venkova — 522

Hodnota práce — 523

Dobrodružství v cizích krajích — 525

V hlavní úloze zvíře — 526

POPULÁRNÍ LITERATURA — 529

PRODUKCE — 529

Populární četba a její společenská role — 530

Ediční formáty a jejich distribuce — 533

ŽÁNRY DOBRODRUŽNÉ — 537

Kovbojky — 538

Fantastika vědecká i jiná — 539

J. M. Troska a Vláda Zíka — 542

Romány kriminální — 544

Počešťování jako příznak proměny kriminálního žánru — 546

Peukert/Collins, Kosina a Fiker — 547

Mezi detektivkou a humoristickým románem — 550

Romance a melodrama — 551

Populární četba ve službě režimu — 553

TVORBA NĚMECKY PÍŠÍCÍCH SPISOVATELŮ — 555

Obdobně, leč na opačném pólu — 555

Vnitřní diference německých literátů — 556

POEZIE — 558

Básně oslavné a agitační — 558

Básně o lásce k znovuzískané vlasti — 559

PRÓZA UMĚLECKÁ I FAKTOGRAFICKÁ — 560

Nejkrásnější z německých měst: Praha — 560

Ztracené a znovu nalezené Sudety ———	561
Jejich Češi a naši Němci ———	562
Historická próza ———	564
Zábavná a populární četba ———	567
Lyra a meč: mezi literaturou a žurnalistikou ———	568

DRAMA ——— 569

Mytologizace německého ducha a války ———	569
Tragédie ———	571
Konverzační dramatika ———	572

SLOVESNÁ TVORBA V ROZHLEASE ——— 573

Divadelní hry a dramatizace ———	575
Svébytnost původní rozhlasové hry ———	577
Posilující ohlédnutí: historické, životopisné a portrétní hry ———	578
Mezi historií, alegorií a moralitou ———	580
„Přepisování“ reality ———	583
Komediální úniky ze skutečnosti ———	586
Hry dobrodružné a detektivní ———	589
Politické skeče ———	590

KINEMATOGRFIE, FILM A LITERATURA ——— 594

Organizace filmového průmyslu a zavedení schvalovacího mechanismu ———	594
Filmová produkce ———	597
Návraty k jistotám ———	599
<i>Babička</i> ———	602
V labyrintu současných předloh ———	604
Literáti a původní náměty a scénáře ———	606
<i>Šťastnou cestu</i> ———	607
Nerealizované filmové projekty s literární stopou ———	609

BIBLIOGRAFIE CITACÍ V BOČNÍM BLOKU ——— 611

ODBORNÁ LITERATURA K JEDNOTLIVÝM TÉMATŮM ——— 634

SEZNAM VYOBRAZENÍ ——— 665

SEZNAM ZKRATEK ——— 673

POZNÁMKY ——— 675

REDAKČNÍ POZNÁMKA ——— 689

REJSTŘÍK ——— 691

SUMMARY ——— 735